

AGRITA LŪSE

Likstas ar samaksu, profesionālo kvalifikāciju un izglītību

Vai tiešām Latvijā trūkst būvamatā meistarību vai arī īstais iemesls ir adekvātas samaksas piedāvājuma trūkums? Kas notiek ar profesionālo izglītību būvniecības nozarē, un kādā līmenī trūkums izjūtam asāk – vadības vai speciālistu un strādnieku pozīcijā? Un kāda ir profesionāli tehniskās izglītības kvalitātes kapacitāte? Šīs ir tikai dažas nozares problēmas, taču aktuālas tagad un šeit. Komentē būvniecības jomas profesionāļi.

MĀRCIS NIKOLĀJEVS,
LBA PREZIDENTS:

«Minimālās algas likme oficiālajos uzņēmumu pārskatos būvniecības nozarē ir pašu radīta ēnu ekonomika. Vai Latvijā trūkst to, kas būtu gatavi strādāt būvlaukumos? Jā, piedāvājumam strādāt par minimālo algu atsaučības trūkst, tāpēc Latvijas būvlaukumu vietā tiek izvēlēts kāds cits būvlaukums citā valstī, kur jāstrādā vairāk, bet saņemtā alga ir adekvāta. Mazie un vidējie uzņēmumi ir reālā darba darītāji, un Eiropas Parlaments sadarbojas ar Eiropas Būvnieku konfederāciju («European Builders Confederation» EBC), kurā LBA ir biedrs, un vairāk ieklausās tieši šī līmeņa pārstāvju viedoklī. LBA, piedaloties Eiropas finansētajos projektos saistībā ar kvalificētu strādnieku sagatavošanas jautājumu – «Build up Skills», «Underconstruction» –, pievērsoties aktīvas novicošanas problemātikai un jauno iesaistīšanai nozarē, izkristalizējušās vairākas atziņas. Viena no tām – pietrūkst iespēju paaugstināt kvalifikāciju. Otrā – apmācības centriem nav īstas izpratnes par tirgus pieprasījumu, un izjūtam dzīvesgudru pedagoga trūkums ar praksē balstītu izpratni par laikmetīgām tehnoloģijām. Būvniecības laikā gandrīz katra sevi cenoša pavāru skola līdztekus bija izveidojusi arī dažas būvniecības apmācības programmas, bet mācību kvalitāte šādām blakus pakartām programmām nebija pati labākā. Latvijā bija paredzēts izveidot četrus izglītības kompetences centrus, uzņēmumu vadītāji bija ar mieru sarūpēt tehniku, materiālus, bet politiskās nostādnes iecerī nobremzēja. Un te nu ir apburtais loks – nav pietiekamas kvalifikācijas, nav iespēju to paaugstināt, līdz ar to arī uz lielāku samaksu ir grūti cerēt, un būvniecības nozare sūdzas par darbaspēka trūkumu. Viesstrādnieki nav panaceja. Likumdošanā noteiktajā kārtībā

legālam viesstrādniekam pienākas dažādas sociālās garantijas, kuras visas godīgi izpildot viesstrādnieks izmaksā nesamērīgi dārgāk nekā vietējais strādnieks. Ir kļūdaini raudzīties uz viesstrādniekiem kā uz lēto darbaspēku, tas iespējams vienīgi tad, ja cilvēki tiek nodarbināti nelegāli. EM beidzot būtu jāpabeidz 2009. gadā kopīgi ar būvindustrijas nevalstiskajām organizācijām iesāktais darbs pie vienotiem ieteikumiem un metodiskajiem norādījumiem būvdarbu konkursa dokumenta izstrādāšanai. Strādniekiem būtu ieviešama kategoriju sistēma.»

NORMUNDS GRĪNBERGS,
LBA VALDES LOCEKLIS:

«Uz EQAVET semināru Romā 21. un 22. jūnijā no katras ES valsts bija aicināts nevalstiskās organizācijas pārstāvis un valsts institūcijas pārstāvis. Latviju pārstāvēju es un Izglītības kvalitātes valsts dienesta vadītāja vietniece Andra Šēnberga. EQAVET ir Eiropas Komisijas iniciēta aktivitāte¹, kas apvieno dalībvalstis, sociālos partnerus un Eiropas Komisiju, lai veicinātu sadarbību, izstrādājot un uzlabojot kvalitātes nodrošināšanu profesionālās izglītības jomā. Uzdevums lokā bija problēmas izglītībā un praktiskajā apmācībā celtniecības nozarē, mērķis – rekomendējoša rakstura universālu vadlīniju ar izmantojumu visā ES izstrādne. Piemēram, kādiem būtu jābūt mācību līdzekļiem un mācību metodēm, kā nodrošināt audzēkņu karjeras iespējas, kā samazināt «drop out» – mācību iesākšanu un pamešanu, kā celt būvniecības speciālistu reputāciju. Būtiska tēma bija izglītības modernizēšana, jo apmācības nereti atpaliek no realitātes. Audzēkņiem būtu svarīgi apgūt uzņēmējdarbības kompetenci, izglītojoties sociālajās, komunikāciju prasmēs, pievērsoties profesijas valodai un būvniecības terminiem, lai pēc skolas absolvēšanas jaunietis 18 vai 19 gadu vecumā būtu spējīgs nodibināt mikrouzņēmumu, piemēram, piedāvājot sanitārtehniku vai apdares darbu pakalpojumus. Nozīmīgs zināšanu resurss ir profesionāļi, kas, aktīvi novecojot, varētu dalīties pieredzē. Valstī jābūt izstrādātiem motivējošiem instrumentiem, veicinot profesionāļus kļūt par darbavietinātājiem un būvniecības uzņēmumus sadarboties ar skolām. Problēma ir tā, ka daļa būvniecības uzņēmumu nav ne juridiski, ne finansāli aizsargāti no pasūtītāja. Tie nevar atļauties

uzturēt pastāvīgi strādājošus profesionāļus, nevar atļauties investēt profesionālu iemaņu uzturēšanā un ir iedzīti pelēkā zonā. Es nerunāju par negodprātīgām būvniecības firmām. Daļa lielo būvuzņēmumu pieņem darbā jaunos būvzinātniekus un apmāca, kā ar pātagas metodi, iesaistot vergu un vergturu attiecības, panākt minimālo nepieciešamo kvalitāti ar lētākajiem materiāliem, maksājot minimālo algu. Problēma ir visā Eiropā, tāpēc tā nonākusi uzmanības lokā.»

AGRIS KAMENDERS,
DR. SC. ING., PROJEKTA «BUILD UP SKILLS – LATVIJA» VADĪTĀJS:

«Līdz 2020. gadam Latvijā nepieciešams palielināt energoefektivitāti par 20%, un tas nozīmē visaptverošu un kvalitatīvu ēku renovāciju. Kā arī no 2020. gada visām jaunbūvējam jābūt nulles enerģijas patēriņam. Bet neatkarīgi no izvirzītajiem mērķiem nepieciešams risināt, manuprāt, Latvijai ļoti būtisku problēmu, un tā ir esošā dzīvojamā fonda renovācija. Protams, augsta būvniecības darbu kvalitāte renovācijā un būvniecībā ir viens no svarīgākajiem faktoriem, līdz ar to ir ļoti būtisks strādājošo kvalifikācijas jautājums.

Kā liecina projekta «Build Up Skills – Latvija» laikā veikta aptauja, liela daļa strādājošo nav ieguvuši pat formāli atbilstošu izglītību. Tāpat arī jaunajiem speciālistiem bieži bijušas minimālas iespējas apgūt profesiju būvobjektā uz vietas. Ir vairāki jautājumi, ko nepieciešams risināt, lai paaugstinātu strādājošo kvalifikāciju un nākotnē būtu pietiekami strādājoši. Projekta «Build Up Skills – Latvija» partneri tuvākajā laikā plāno veidot piecu semināru ciklu, lai diskutētu par būvniecībā strādājošo kvalifikāciju. Visi interesenti aicināti līdzdarboties, jo, domāju, strādājošo kvalifikācijas un būvdarbu kvalitātes jautājumi ir svarīgi gan nozarei, gan valstij kopumā. Vairāki ieteikumi, kā virzīties tālāk, jau ieskicēti «Build Up Skills – Latvija» situācijas analizē, ar ko var iepazīties projekta mājaslapā (www.rpr.gov.lv/bus).» **LB**

¹ Sākta saskaņā ar Eiropas profesionālās izglītības un apmācības ministru, Eiropas sociālo partneru un Eiropas Komisijas 2010. gada sanāksmē pieņemto Briges komunikāciju «Par ciešāku Eiropas sadarbību profesionālās izglītības un apmācības jomā laika posmā no 2011. gada līdz 2020. gadam», http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/bruges_lv.pdf.